СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W RADOMIU

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II

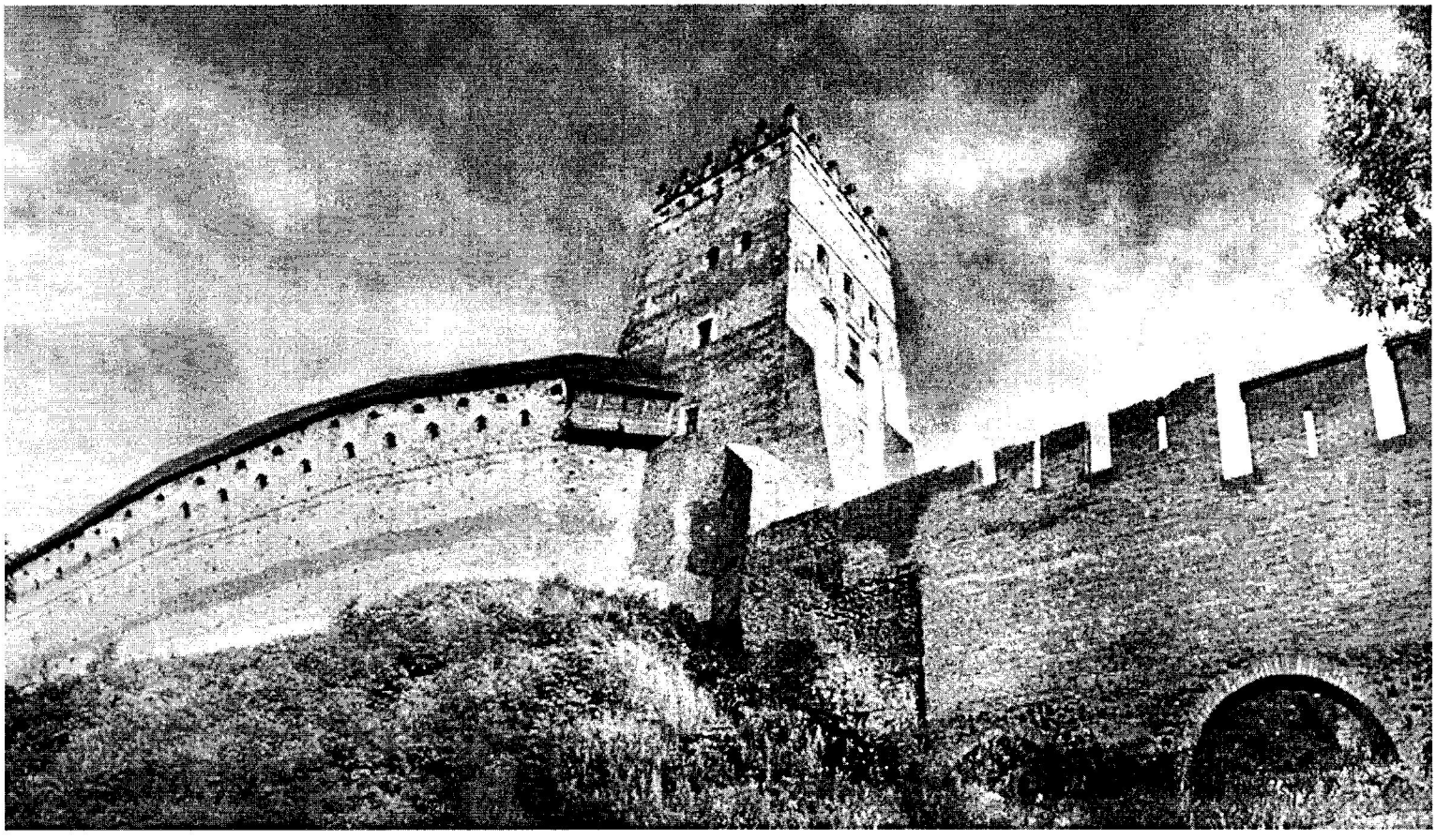

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ, ЇХ ЗАХИСТУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

ЛУЦЬК 2015

УДК 341.96:342.7(062.552)
ББК 67.911.11я54
П 78

Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 24.12.2015 р.)

Оргкомітет конференції:
Коцан І. Я. – професор, доктор біологічних наук, ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, голова редакційної колегії; *Лаба О. В.* – кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету, заступник голови редакційної колегії; *Демчук А. М.* – кандидат юридичних наук, заступник декана юридичного факультету *Яцишин М. М.* – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права; *Духневич А. В.* – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін; *Фідря Ю. О.* – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права і процесу; *Джурак Л. М.* – відповідальний секретар редакційної колегії.

П 78 **Проблеми** забезпечення прав і свобод людини, їх захисту в країнах Європи : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 11 груд. 2015 р.) / уклад. Л. М. Джурак. – Луцьк. – 198 с.

Збірник матеріалів є результатом наукових досліджень проблем забезпечення та захисту прав і свобод людини в Україні та інших країнах Європи, які стали предметом обговорення на II Міжнародній науково-практичній конференції "Проблеми забезпечення прав і свобод людини, їх захисту в країнах Європи" 11 грудня 2015 року у місті Луцьку. Теоретичні положення та практичні рекомендації учасників конференції щодо удосконалення чинного законодавства України у сфері захисту прав та свобод людини створюють ефективне підґрунтя для подальшого дослідження означеної проблематики.

Для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, практичних працівників судових та правоохоронних органів.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК 341.96:342.7(062.552)
ББК 67.911.11я54

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015
© Джурак Л. М. (укладання), 2015

ЗАХИСТ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

О. П. Волошинович

Внаслідок дій Російської Федерації щодо анексії території Автономної Республіки Крим та збройної агресії і окупації деяких районів Донецької та Луганської області в Україні з'явились нові вразливі суспільні групи, які потребують додаткового захисту:

- Внутрішньо переміщені особи з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим;
- Внутрішньо переміщені особи з тимчасово окупованих територій окремих районів (міст, селищ і сіл) Донецької та Луганської області;
- Військовослужбовці та прирівняні до них особи, що брали участь в АТО.

Порядок набуття статусу Учасника бойових дій врегульовано Законом 1993 року "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" (з наступними змінами і доповненнями). Прийняття цього Закону було зумовлено тим, що з моменту проголошення незалежності України до складу громадян держави увійшли учасники різноманітних збройних конфліктів та воєн, що провадились СРСР або в його інтересах. Таким чином, порядок захисту прав та інтересів особи на яких поширюється статус Учасника Бойових Дій є визначеним і на нашу думку потребує лише вдосконалення в частині доведення участі в Анти Терористичній Операції та безпосередньої реалізації пільг на отримання грошового забезпечення військовослужбовців та їх родин, пільг, тощо. Натомість, з явищем внутрішньо переміщених осіб Україна зіштовхнулась вперше.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" визначає внутрішньо переміщену особу як громадянина України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1, с. 1].

Актуальність проблеми внутрішньо переміщених осіб зумовлена значними кількостями осіб, які були змушені змінити постійне місце проживання в межах України. Так, відповідно до Інформації Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців станом на 21 травня 2015 року УВКБ ООН володіє інформацією про 1,299,800 ВПО. За інформацією Державної служби України з надзвичайних ситуацій, приблизно 20 000 ВПО - з Криму [2].

Іншою суттєвою проблемою є значне погіршення економічного стану наслідком чого є скорочення доходів громадян та, як наслідок, неможливість виконання взятих зобов'язань фінансового характеру в тому числі і щодо споживчих кредитів.

Згідно Моніторингу Уповноваженого з прав людини у сфері захисту майнових прав громадян, численні звернення громадськості засвідчують, що стрімка девальвація гривні по відношенню до іноземних валют унеможливила виконання споживачами фінансових послуг договірних зобов'язань за кредитами в іноземній валюті перед банківськими установами. Водночас шляхів щодо розв'язання цієї проблеми на законодавчому рівні на сьогодні не визначено, що посилює соціальну напругу та протестні настрої серед споживачів фінансових послуг [3, с. 414].

В ситуації з внутрішньо переміщеними особами вказані вище негативні наслідки збігаються. Розуміючи складність ситуації Законодавцем Законом України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" [1] доповнено ст. 14 Закону України "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України" [4] п.14.2., а саме встановлено, що упродовж строку тимчасової окупації внутрішньо переміщена особа з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим звільняється від обов'язку погашення основної суми іпотечного кредиту та нарахованих відсотків за ним, якщо об'єктом іпотеки є майно, розташоване (зареєстроване) на території, що після укладення такого іпотечного договору була тимчасово окупована.

©Волошинович О. П., 2015

Національний банк України приймає рішення про зміну класифікації таких іпотечних кредитів або інші рішення з метою недопущення погіршення ліквідності (фінансового стану) кредитора" [1,4].

Застосування цієї норми права вимагає одночасної наявності двох ознак. За суб'єктом - статусу внутрішньо переміщеної особи, відповідно до ст. 1 Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" та за обов'язковою наявністю забезпечення виконання кредиту у вигляді іпотеки з обов'язковим розташуванням заставного майна на тимчасово окупованій території. Таким чином, звільнення від обов'язку погашення основної суми іпотечного кредиту та нарахованих відсотків не поширюється на внутрішньо переміщеної осіб - позичальників за кредитами забезпечення яких розташовано на території України, що контролюється українською владою та на незабезпечені кредити і кредити забезпечені заставою майнових прав або рухомим майном.

На нашу думку така ситуація дискримінує частину внутрішньо переміщених осіб та порушує принцип рівності передбачений ст. 24 Конституції України. Таке твердження ґрунтується, зокрема, на матеріалах цивільної справи у якій нами надається правова допомога внутрішньо переміщеній особі - позичальнику за іпотечним кредитом.

Фабула справи:

- В липні 2008 року між фізичною особою "К" та Банком укладено Договір про іпотечний кредит. Відповідно до умов договору Банк надав позичальнику кредит у розмірі 500 000,00 доларів США. В якості забезпечення виконання зобов'язань між сторонами було укладено договір іпотеку нерухомого майна, що знаходиться в м. Києві
- З моменту укладення договору до 01 березня 2014 року взяті на себе зобов'язання позичальник виконував належним чином та в повному обсязі. На доказ вказаної обставини суду першої інстанції було подано відповідну виписку з Бюро кредитних історій
- Обслуговування кредиту було можливим внаслідок провадження позичальником господарської діяльності на території Автономної Республіки Крим. Інших доходів, окрім як від підприємницької діяльності, останній не мав. На доказ вказаної обставини суду першої інстанції було подано свідоцтво про державну реєстрацію позичальника як фізичної особи-підприємця, податкові декларації про майновий стан та доходи позичальника за період з 2008 по 2012 рік з яких вбачалося, що ним провадилась господарська діяльність на території Автономної Республіки Крим
- Фізична особа "К" офіцер запасу Збройних Сил України і його особова справа зберігалась у Феодосійському ОВК, відтак, передбачаючи загрозу власному життю та життю своєї родини він виїхав з Криму до Києва.
- В травні 2014 року позичальнику було запропоновано формальну реструктуризацію боргу, однією з умов якої є сплата 50% наявного боргу, що, очевидно, є умовою, яка не може бути виконаною.
- Відтак, фізична особа "К" звернувся до суду з вказаним позовом у якому на підставі ст. 607 ЦК України просив припинити дію за неможливістю його виконання у зв'язку з обставиною, за яку жодна із сторін не відповідає.
- В суді першої інстанції банком було заявлено зустрічний позов про стягнення заборгованості. Відтак, суд 1-ї інстанції у задоволенні первісного позову відмовив, а зустрічний позов задовольнив.
- Мотивація суду, щодо вимог позивача за первісним позовом зводилась до наступного: припинення ведення господарської та фінансової діяльності позивача на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя не звільняє його від виконання зобов'язань за кредитним договором. Відтак, суд першої інстанції дійшов до висновку, що у задоволенні слід відмовити за недоведеністю. Отже, на нашу думку, суд першої інстанції оцінки спору в контексті ст. 607 ЦК Україна не надав, як і не було враховано факту анексії АРК, як обставини непереборної сили, що збройне вторгнення Російської Федерації носило надзвичайний характер і позивач жодним чином не міг йому запобігти.
- Загалом справа перебувала в провадженні суду 1-ї інстанції 1,5 років, на даний час справа перебуває в провадженні Апеляційного суду м. Києва.

Як вже згадувалось відповідно до п.14.2. ст. 14 Закону України "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України" упродовж строку тимчасової окупації внутрішньо переміщена особа з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим звільняється від обов'язку погашення основної суми іпотечного кредиту та нарахованих відсотків за ним, якщо об'єктом іпотеки є майно, розташоване (зареєстроване) на території, що після укладення такого іпотечного договору була тимчасово окупована. Національний банк України приймає рішення про зміну класифікації таких іпотечних кредитів або інші рішення з метою недопущення погіршення ліквідності (фінансового стану) кредитора.

Отже, неможливість погашення боргу за іпотечним кредитом внутрішньо переміщеними особами визнана державою на законодавчому рівні. Однак, коло осіб на яких поширюється ця норма є безпідставно звуженим.

Відповідно до ч. 1 ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Відтак, загадана вище норма закону в частині поділу внутрішньо переміщених осіб боржників за іпотечними договорами на боржників предмет іпотеки яких знаходиться в Криму та боржників предмет іпотеки яких знаходиться на території підконтрольній Україні суперечить Конституції так, як порушує цей принцип.

Більше того, Верховний Суд України у Постанові від 10.06.2015р. у справі № 3-216гс15 зазначив, що "окупація території АР Крим Російською Федерацією та пов'язана із цим неможливість позивачеві здійснювати господарську діяльність не мають ознак надзвичайності чи невідворотності для виконання обов'язку за кредитним договором, не перебувають у причинному зв'язку із неповерненням грошей за кредитним договором, а позивач не надав доказів вжиття ним усіх залежних від нього заходів щодо належного виконання зобов'язання та неможливості запобігти збиткам позивача"[5].

Разом з тим, якщо загальна проблема є гострою і для громадян України, які не мають статусу внутрішньо переміщеної особи, а для осіб, які були змушені переселитись з окупованих територій наявність боргу перед банком, наступна судова тяганина і виконавче провадження є фактично нездоланними перепонами на шляху до нормалізації життя, що яскраво доводиться наведеною нами цивільною справою. Так, особа, яка постраждала від агресії та, з незалежних від неї причин, була позбавлена доходу змушена провадити тривалу боротьбу часто без розуміння у органах судової влади.

Нашими про пропозиціями, щодо врегулювання цієї ситуації є:

1. Внесення змін до ст.14 Закону "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" та Закону "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України" наступного змісту:

"Упродовж строку тимчасової окупації внутрішньо переміщена особа з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим звільняється від обов'язку погашення основної суми іпотечного кредиту та нарахованих відсотків за ним. Національний банк України приймає рішення про зміну класифікації таких іпотечних кредитів або інші рішення з метою недопущення погіршення ліквідності (фінансового стану) кредитора".

2. Формування судової практики відмінної від Постанови від 10.06.2015р. у справі № 3-216гс15 та прийняття Верховним Судом України відповідної Правової позиції, щодо припинення зобов'язань, щодо повернення значних споживчих кредитів внутрішньо переміщених осіб на підставі ст. 607 ЦК України.

3. Конституційне подання, щодо невідповідності ст. 24 Конституції України п.14.2 ст.14 Закону України "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України"

Джерела та література:

1. Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 1, ст.1).

2. http://unhcr.org.ua/en/?option=com_content&view=article&layout=edit&id=1293

3. www.ombudsman.gov.ua/files/Dopovidi/Dopovid_2015_10b.pdf

4. Закон України "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 43, ст.2030)

5. www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/.../$FILE/3-216rc15.doc

ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ДИТИНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

О. М. Гончаренко

Одним з принципів міжнародного публічного права є принцип поваги прав людини. Усі держави світу зобов'язані діяти таким чином, щоб дотримання прав людини було не тільки декларацією, а й реалізовувалося на практиці у вигляді належного нормативного-правового та організаційно-правового забезпечення. Міжнародні стандарти у галузі прав людини допомагають формувати державну політику та направляють діяльність органів державної влади у потрібне русло. Поряд із стандартами прав людини певні особливості мають міжнародні стандарти прав дитини. Права дитини – це певні можливості особливої категорії людей, які часом, в силу свого фізіологічного та психологічного розвитку, не можуть захистити належні їм права, в різноманітних сферах людського буття: соціальній, економічній, громадянській тощо. Універсальні міжнародні документи з прав дитини покликані встановити та визначити мінімальні стандарти прав дітей з метою їх однакового забезпечення у всіх куточках світу.

Міжнародні стандарти прав дитини були досліджені в працях вчених, які торкалися в переважній більшості загальних питань міжнародних стандартів прав людини: М. Баймуратова, М. Буроменського, В. Василенка, О. Вінгловської, Л. Волинець, В. Євінтова, В. Денисова, Г. Дмітриєвої, Л.Заблоцької, В. Карташкіна, О. Копиленка, Х. Лисенка, І. Лукашука, С.Ляхівненка, О. Марцеляка, Н. Петрова, П. Рабіновича, О. Руднєвої та ін. Висвітлення ж теоретичного аспекту поняття міжнародних стандартів прав дитини потребують подальших наукових розробок в напрямку вивчення специфіки цих прав, яка залежить від особливої категорії віднесення цих «стандартів», дітей. Метою цієї статті є науково обґрунтоване визначення дефініції «міжнародний стандарт прав дитини».

Стандарт – це типовий зразок, якому повинно відповідати щось за розмірами, формою, якістю; єдина форма організації, проведення чого-небудь; те, що не має нічого оригінального, своєрідного; шаблон, трафарет [1, с. 274]. У своєму етимологічному та онтологічному значенні стандарт (англ. – норма, зразок, модель, від франц. букв. твердо стояти) – документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі. Приймається в установленому порядку на основі консенсусу [2, с. 614].

О. М. Руднєва зазначає: «Сутність феномену міжнародного стандарту відображає якісний рівень розвитку правових цінностей, досягнутий світовою цивілізацією та нерозривно пов'язаний з правовою культурою людства [3, с. 13]». Слушною є думка І. І. Лукашука, який також вказує, що міжнародні стандарти: «...відображають історично досягнутий рівень демократії і гуманності суспільства на міжнародному і внутрішньодержавному рівні. Норми міжнародного і внутрішнього права повинні їм відповідати. Ці стандарти складають основний зміст загальних принципів права, які притаманні як міжнародному так і внутрішньому праву [4, с. 9].» Права дитини набули свого закріплення на міжнародну рівні поряд з загальними правами людини в Загальній декларації прав людини 1948 році, яка на той час була взірцем історичного досвіду та практики реалізації прав людини. Згодом міжнародні стандарти прав дитини закріплюються в спеціальних міжнародних документах на універсальному рівні: Декларації про права дитини від 20 листопада 1959 року, Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989

© Гончаренко О. М., 2015